

Forme ale continuității discursive în textul dramatic tradus

Ana-Cristina CHIRILĂ ȘERBAN
Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava

Abstract: This article examines specific translation strategies at work in the transfer of dramatic dialogue from English into Romanian. Based on micro-sequences extracted from translated versions of Tennessee Williams' plays, the paper sets out to illustrate the case of mimetic conversational feature transfer in order to attain relevant equivalence standards in the translation of drama. The focus of the analysis is on pragmatic particles, markers and syntactic patterns which build up the natural flow of created spoken discourse.

Keywords: drama translation, created spoken discourse, pragmatic and functional equivalence.

Prezentul articol are în vedere posibile corespondențe și modalități concrete de echivalare prin traducere a expresivității discursului vorbit în formă scrisă, așa cum se prezintă acesta în dialogul dramatic modern. Înțelegerea dialogului de teatru ca *discurs vorbit creat* (Sproule, 1995: 12) implică admiterea tezei pragmatice că, în literatură, scripticul de factură orală este intenționat, fiind determinat de cerințele autenticității. În acest sens, corpusul¹ investigat aparține, atât din perspectiva genului literar cât și din prisma stilului auctorial, tipului *metonimic*, în care accentul, în planul discursului, este pe veridicitate.

Identificăm, astfel, ca preocupare fundamentală a traducerii de teatru transpunerea pertinentă a mijloacelor *oralității artistice* puse în valoare de textele-sursă. Oralitatea artistică se prezintă ca o tehnică subtilă, cu forme variate determinate, în mare parte, de stilul auctorial, mai precis, de modul în care dramaturgul valorifică estetic

¹ Analiza contrastivă este bazată pe textele în limba engleză ale pieselor: *Oedipus Descending* (Tennessee Williams, *Plays 1957 – 1980*, New York, The Library of America, 2000) – abreviat TS2 (text-sursă 1), *Cat on a Hot Tin Roof* (Tennessee Williams, *Plays 1937 – 1955*, New York, The Library of America, 2000) – TS2 (text-sursă 2), *The Glass Menagerie* (Tennessee Williams, *Plays 1937 – 1955*, New York, The Library of America, 2000) – abreviat TS3 (text-sursă 3); Versiunile românești sunt traducerea lui Mihnea Gheorghiu (IT1 – text-țintă 1) și textul Andei Boldur (IT3), cuprinse în volumul Tennessee Williams, *Teatru* (1978) precum și versiunea Antoanetei Ralian (IT2), inclusă în antologia Tennessee Williams (2010).

contrastul dintre rigorile exprimării scrise și spontaneitatea conversației, intenția de a recrea estetic mediul natural al comunicării orale realizându-se prin instrumente proprii exprimării scrise: „Arta literară cultă găsește astfel noi resurse pentru îmbogățirea universului ei ficțional și, implicit, de autentificare a lui” (Milaș, 1988: 241). În esență, însă, oralitatea ca tehnică literară operează cu mijloace și procedee specifice uzului limbii.

Premisa unei astfel de abordări este că dramaturgul modern – autor al unui discurs de tip naturalist, în general, și Tennessee Williams – adept al „realismului poetic” în construcția dialogului dramatic ficțional, în special, apelează la strategii și proceduri caracteristice schimburilor verbale curente, realizate în forme convenționalizate de uz, pentru a conferi impresia de autentic conversațional (Ionescu-Ruxăndoiu, 1991: 138). Opera lui Thomas Lanier Williams, cunoscut drept Tennessee Williams, este construită pe crezul *realismului poetic*, infuzat de orientarea expresionistă în teatru, și este, astfel, caracterizată de folosirea unui sistem aluziv de semne non-verbale, cu rol de accentuare a dialogului și de asociere simbolică cu acțiunea dramatică. În acest sens, corpusul se dovedește relevant în a ilustra – la un prim nivel al analizei – formele prin care polifonia reprezentării teatrale influențează percepția și redarea textului scris în traducerea interlingvistică. La un al doilea nivel al analizei, privitor la modul în care traducerea surprinde valențele dialogului dramatic ca vehicul preeminent al acțiunii dramatice, remarcăm că inovațiile aduse de Williams în teatrul american postbelic privesc infuzarea dialogului cu subtile calități lirice, prin care efectul poetic se împletește natural cu vorbirea aparent spontană. Așa cum a făcut T.S. Eliot în poezie („everyday speech, not poetic diction should be the basis of modern poetry”, Eliot, *apud* Griffin, 1995: 129), Williams a folosit colocvialismul pentru a crea cadențe poetice în dialogul dramatic. Vehicul al poeziei limbajului comun este „vorbirea sudică”, atribuită de autor, unor personaje aflate într-o căutare perpetuă a *comuniunii* (temă fundamentală a creației) prin dialog. Aceste instanțe dialogale în care semnalele verbale sunt folosite artistic pentru a stabili legături de comuniune personală, în secvențe impregnate de mărcile variației lingvistice, se constituie în provocări suplimentare ale traducerii dialogului de teatru.

În căutarea unei ideale echivalențe funcționale, traducătorilor le revine sarcina de a crea efecte similare, prin transpunere interlingvistică și interculturală a unor mecanisme pragmatice subtile, eluzive, care nu coincid neapărat cu unități lingvistice. Prezenta analiză urmărește nivelul *coerenței sintactico-semantico-pragmatice* a dialogului dramatic. Kerbrat-Orecchioni (2005: 65) concepe acest plan al interacțiunii ca reunind unități pragmatice precum actele de vorbire, intervențiile și schimburile dar și unități sintactice precum frazele și subunitățile acestora. Înțelegem că sintaxa se constituie în unul din principalele vehicule ale *performativității* dialogului dramatic, actele și macro-actele de vorbire conturându-și sensul prin expresia sintagmatică: sfera relațiilor dintre cuvinte este intim legată de practicarea efectivă a vorbirii, reflectând modificările generate de tendințe ale limbii în comunicarea zilnică. Dorim, în consecință, să investigăm câteva *mecanisme pragmatice lingvistice* prin care dramaturgul reușește să capteze în dialogul pieselor jocurile subtile țesute de interlocutori în firul dinamicii comunicative și, apoi, strategii traductive prin care aceste tipuri specifice de structurare a dialogului sunt transpuse interlingvistic.

Caracterizat de formule constructive secvențiale simple, discursul oral spontan exploatează diversele tipuri de realizare sintactică a raportului de coordonare, propozițiile și frazele coordonate (asociate propozițiilor independente sau frazelor cu structuri subordonate simple) constituind atât mărci ale *canalului discursiv* cât și trăsături ale *tonului discursului* (registrul familiar al limbii). Probând calități mimetice, dialogul pieselor lui Tennessee Williams este construit din intervenții ce se dezvoltă prin coordonare, folosind mijloacele joncțiunii sau cele ale juxtapunerii (parataxei). *Coordonarea copulativă* se distinge ca modalitate dominantă de înlănțuire a ideilor în construcții argumentative sau narrative elementare ale textelor-sursă. *Joncțiunea copulativă*, realizată în propoziție, în frază și transfrastic, se concretizează aproape exclusiv prin conjuncția *and*.

În cele mai multe din situațiile de ocurență, traducătorii pot miza pe *strategii de redare directă* (traducere literală) care să garanteze *echivalențe funcționale*, având în vedere că și în sistemul sursă conectivul corespondent și semnaleză o *asociere* de conținuturi noționale sau de conținuturi propoziționale, facilitând „mimarea în enunțul scris a expansiunii prin coordonare specifică limbajului popular și comunicării orale în general” (Milaș, 1988: 246). Se poate aprecia că, în ambele limbi implicate în traducere, jonctivul copulativ *and*/și îndeplinește un rol esențial de *subliniere a continuității discursului*, constituindu-se astfel în element fundamental de construcție a *fluidității verbale* (Tempel și Roubaud, *apud* Ardeleanu, 2007: 48).

Pentru a ilustra maniera în care astfel de corespondențe sistemice se actualizează în înlănțuirea discursivă a dialogului de teatru, supunem analizei secvențe textuale integrate în *monologuri de tip narativ*, cu tendințe accentuate de *acumulare informativă*.

În corpusul selectat, acest tip de efect este construit:

- (a) în interiorul propoziției prin joncțiune copulativă între părți de propoziție de importanță egală [evidențiat prin litere aldine];
- (b) în interiorul frazei (între propoziții principale de aceeași importanță, cu nuanțe semnifice ocazionale de succesiune temporală [evidențiat prin litere aldine cursive]);
- (c) la nivel transfrastic [evidențiat prin subliniere].

Asociate *construcțiilor redundante* și *construcțiilor incidente*, mijloacele *joncțiunii copulative* ilustrează, atât în textul-sursă cât și în textul-țintă, formula secvențială acumulativă specifică discursului oral:

TS1	TT1– Mihnea Gheorghiu
<p>Beulah: [The Wop] he covered the whole no'th shore of the lake with grapevines and fruit trees, and then he built little arbors, little white wooden arbors with tables and benches to drink in and carry on in, ha, ha!</p> <p>And in the spring and the summer, young couples would come out there, like me and Pee Wee, we used to go there, an' court up a storm, ha, ha, just court up a —storm!</p>	<p>[Italianul, Macaronarul] a acoperit tot țărmul de nord al lacului cu viță de vie și cu pomi fructiferi și a comandat niște chioșcuri, chioșcuri mici, albe, de lemn, cu mese și bănci, ca să-ți poți sorbi vinișorul în tihnă, ha, ha, ha!</p> <p>Și în timpul verii și primăvara, veneau acolo perechile tinere, și cum eram și eu cu Pee Wee, căci și noi obișnuiam să mergem acolo și petreceam, he, he, cum mai petreceam!</p>

În acest macro-act individual reprezentativ, cu funcție meta-ficțională², încadrat în Prologul piesei *Orpheus Descending*, personajul-locutor asigură, printr-un tip de narațiune strategică, datele preliminare ale acțiunii dramatice. Beulah descrie, cu accente nostalgice, vremurile apuse ale Prohibiției și un spațiu idilic („grădina de vară” a unui imigrant italian) distrus de acțiunile răzбunătoare ale Grupului Mistic (Ku Klux Klan).

Varianta de traducere redă direct – atât cât permit normele matriciale – nu doar marca joncțiunii la nivel propozițional, frastic și textual, ci și mijloacele sintactice suplimentare ale *auto-repetiției* cu rol de intensificare: în propoziție, combinarea similară a celor două procedee (deși termenii *repetiției* și ai *coordonării* sunt reduși în traducerea primei fraze) intensifică valoarea de *simultaneitate descriptivă* (little arbors, little white wooden arbors **with** tables **and** benches – chioșcuri, chioșcuri mici, albe, de lemn, **cu** mese **și** bănci).

La nivel frastic, traducătorul interpretează adecvat *raporturile semantice de succesiune* construite de jonctivul copulativ, pe care alege să le redea uneori – în mod inspirat – prin reducere la conjuncția *și* (renunțând la adverbul de succesiune: *and then – și*). Traducerea fidelă a mărcii coordonatoare se dovedește eficace și în cazul construcțiilor stilistice. Deși Levițchi (2000: 79) atenționează că repetarea conjuncției *and* în *polisindenton* nu poate fi reluată mecanic prin repetarea lui *și*, soluția se dovedește relevantă în contexte în care conectorul discursiv intensifică *raportul temporal secvențial*:

TS1	TT1 – Mihnea Gheorghiu
So we'd go out to the Wop's an' drink that Dago red wine an' cut up an' carry on an' raise such cane in those arbors.	Ne duceam la Macaronar să-i bem rubiniul în chioșcurile lui acoperite cu verdeață, și petreceam și ne făceam de cap și porneau niște scandaluri grozave.

La același nivel al frazei, în extrasul precedent, traducerea asigură o soluție inedită pentru efectul de acumulare construit în textul-sursă prin asocierea unei *construcții incidente* cu mijloacele *joncțiunii copulative* și cele ale *repetiției intensificatoare* (în ultima frază a intervenției): în varianta românească, conectorul este folosit, în mod suplimentar, pentru a deschide construcția incidentă și pentru a introduce, în cadrul acesteia, un nou element apozitiv (**și** cum eram și eu cu Pee Wee, căci **și** noi obișnuiam să mergem acolo). Desigur, fraza-sursă (integrată în discursul dialectal, precipitat, al pitorescului personaj) încalcă maxima clarității și se prezintă, la rândul ei, drept o structură deviantă, cu trăsături de *anacolut*, prin poziția construcției incidente în frază și prin redundanța elementelor de calificare a antecedentului (care se actualizează în forme reluate ale subiectului): „young couples would come out there, like me and Pee Wee, we used to go there”. Cu toate acestea, opinăm că inserția conjuncției copulative ca element introductiv al incidente creează efecte exagerate de ambiguitate: adverbul de comparație (cum) este suficient pentru a semnală completarea adusă de construcția incidentă asupra conținutului enunțării anterioare.

² În savurosul dialog dintre două personaje-decor, Dolly și Beulah, soțiile unor mici plantatori de bumbac din Two River County (spațiul ficțional), povestirile celei din urmă umplu, în manieră dialogică (specifică enunțării dramatice) atât golul informațional al alocutorului ficțional, cât și cel al receptorului real (cititor, spectator).

La nivel textual, traducerea păstrează elementul de joncțiune dintre cele două fraze și impune, astfel, *lectura narativă* a celor două fragmente de text conectate. Se observă, de altfel, că funcția narativă a jonctivului *and* este atent considerată de traducătorii români, acesta nefiind supus omisiunii chiar și atunci când nu asigură o legătură directă sintactică între enunțuri. În variantele altor traducători, asocierea conținuturilor a două fraze în cadrul *raportului de simulanță* este redată funcțional prin soluția conjuncției copulative *iar*:

TS2	TT2 – Antoaneta Ralian
<p>Margaret: (1) Well, Mae and Gooper were side by side at the table [...] watchin' his face like hawks while they jawed an' jaberred about the cuteness and brilliance of th' no-neck monsters!</p> <p>...</p> <p>(2) And the no-neck monsters were ranged around the table, some in high chairs and some on th' Books of Knowledge, all in fancy little paper caps in honor of Big Daddy's birthday, and all through dinner, well, I want you to know that Brother man an' his partner never once, for one moment, stopped exchanging pokes an' pinches an' kiks an' signs an' <i>signals!</i> – (3) Why, they were like a couple of cardsharps fleeing a sucker.</p>	<p>(1) Mae și Gooper erau așezați unul lângă altul, chiar în fața lui Papa cel Mare, și urmăreau ca niște ulii, înfulecând și trâncănind despre „drăgălășenia” și „deșteptăciunea” monstrilor fără gât.</p> <p>...</p> <p>(2) Iar monstruleții fără gât erau înșirați în jurul mesei, unii în scaune înalte, alții cocoțați pe enciclopedii, toți cu pălării de hârtie care de care mai trăsnete, în cinstea zilei de naștere a lui Papa cel Mare. (3) Și vreau să-ți spun că în tot timpul mesei, Fratele Mare și consoarta lui n-au încetat să-și dea coate și să-și facă semne și să-și tragă ghionturi – ce mai, parcă erau doi trișori la cărți care jupeau un fraier.</p>

Respectând structura clasică a piesei în trei acte, textul *Cat on a Hot Tin Roof* construiește acțiunea dramatică pe trei axe enunțiative, dintre care una este constituită de înfruntarea dialogală Margaret – Brick. În interiorul acesteia este produs macro-actul de tip „povestire” livrat de Margaret pe tema petrecerii aniversare a lui Papa cel Mare (nucleu referențial al piesei, într-un sistem care inversează termenii *condiției de sinceritate*, aniversarea devenind contextul anunțării unui sfârșit iminent pentru protagonist).

Discursul personajului locutor este marcat de registrul colocvial (variație diafazică) cu note diatopice și de valori ilocuționare reprezentativ-expressive (atitudinea fiind una de revoltă îndreptată împotriva cuplului cu care Brick și Maggie concurează în obținerea impresionantei averi a lui Papa cel Mare, proprietarul celei mai mari plantații din Delta râului Mississippi). Descriind incriminator comportamentul rudelor prezente la ceremonie, Margaret construiește fraze lungi, complicate, la prima vedere, dar care prezintă, în esență, puține etaje ale subordonării: o subordonată temporală, în prima frază a extrasului (1). Macro-actul este, mai curând, descris de *uniformitate sintactică* (Coteanu, 1973: 93), construită prin mijloace jonctive ale coordonării copulative. Remarcăm, în acest sens, că traducerea poate opera, cu efecte similare, *segmentări* ale frazei (2), prin care funcția de coordonare la nivel interpropozițional a jonctivului *and* este transferată la nivel textual („...**and** all through dinner ...” – (3) „**Și** vreau să-ți spun că în tot timpul mesei...”).

La nivel propozițional, mijloacele joncțiunii copulative asigură asocieri ale elementelor constitutive ale părților de propoziție multiple, efectele procedurii sintactice fiind amplificate de asocieri expresive cu *figuri prozodice* emblematice pentru stilul dramaturgului american: inversiune stilistică (*never once stopped*), aliterații (*jawed an' jaberred, pokes an' pinches, signs an' signals*), paralelisme sintactice și construcții antitetice

(*jawed an' jaberred about the cuteness and brilliance*). Soluțiile traducătoarei A. Ralian sunt pertinente, pierderile de *efecte contextuale* fiind minime atunci când, spre exemplu, nuanța semantică de simultaneitate din fraza (1) este redată prin două forme gerunziale, care rețin o notă de aliterare (*înfulecând și trăncănind*). *Valoarea enumerativă* intensificată a seriei „pokes **an'** pinches **an'** kiks **an'** signs **an'** *signals*” este compensată în soluția „**să-și** dea coate **și să-și** facă semne **și să-și** tragă ghionturi” prin expansiunea verbului regent *to exchange* în forme perifrastice (locuțiuni verbale) și prin opțiunea de reluare a conjuncției din cadrul structurii verbale.

Soluția *juxtapunerii* se dovedește un mecanism relevant în redarea unor construcții acumulative plastice ale textului original (reluarea simetrică a pronumelui nehotărât în construcția *some in..., some on..., all in...*): „înșirați în jurul mesei, **unii** în scaune înalte, **alții** cocoțați pe enciclopedii, **toți** cu pălării de hârtie **care de care mai** trăsnite” (expansiunea determinantului *fancy*, constituindu-se în mijloc suplimentar de intensificare a efectului de acumulare). În alte texte ale corpusului, procedeul echivalenței funcționează invers: virtuțile paratexei în exprimarea *valorii enumerative* în TS sunt preluate, în traducere, de reluarea intensificatoare a jonctivului copulativ *and*:

(TS1) Beulah: What strange noises you could hear if you listened, **calls, cries, whispers, moans—giggles...**

(TT1) Beulah: **Și ce mai** gângureli **și** șoapte de amor **și** suspine **și** chicoteli...

Nu în ultimul rând, *efectul asociativ* care definește macro-actul, este construit prin particule pragmatice sau *mări discursive* a căror *funcție* (de *asociere simplă* sau de *tip opozitiv*) este plastic echivalată în traducere [I want you to know (particulă conversațională cu rol de *tatonare*)— **vreau să-ți spun**, why (conector discursiv cu funcție de apozemă) — **ce mai**, ...]. Varianta Antoanetei Ralian demonstrează aceleași calități ale *echivalenței relevante* în alte locuri ale textului (secvențe ale aceluiași monolog):

TS2	TT2
<p>Margaret: (1) Well, Mae and Gooper were side by side at the table [...] watchin' his face like hawks while they jawed an' jaberred about the cuteness and brilliance of th' no-neck monsters!</p> <p>...</p> <p>(2) And the no-neck monsters were ranged around the table, some in high chairs and some on th' Books of Knowledge, all in fancy little paper caps in honor of Big Daddy's birthday, and all through dinner, well, I want you to know that Brother man an' his partner never once, for one moment, stopped exchanging pokes an' pinches an' kiks an' signs an' <i>signals!</i> — (3) Why, they were like a couple of cardsharps fleecing a sucker.</p> <p>Margaret: ...your brother Gooper still cherishes the illusion he took a giant step up the social ladder when he married Miss Mae Flynn of the Memphis Flynn.</p> <p>[...]</p> <p>But I have a piece of Spanish news for Gooper. The Flynn's never had a thing in this world</p>	<p>(1) Mae și Gooper erau așezați unul lângă altul, chiar în fața lui Papa cel Mare, și-l urmăreau ca niște ulii, înfulecând și trăncănind despre „drăgălășenia” și „deșteptăciunea” monștrilor fără gât.</p> <p>...</p> <p>(2) Iar monstruleții fără gât erau înșirați în jurul mesei, unii în scaune înalte, alții cocoțați pe enciclopedii, toți cu pălării de hârtie care de care mai trăsnite, în cinstea zilei de naștere a lui Papa cel Mare. (3) Și vreau să-ți spun că în tot timpul mesei, Fratele Mare și consoarta lui n-au încetat să-și dea coate și să-și facă semne și să-și tragă ghionturi — ce mai, parcă erau doi trișori la cărți care jupuiau un fraier.</p> <p>...frate-tu Gooper încă își mai face iluzia că a făcut un pas uriaș pe scara socială când s-a însurat cu domnișoara Mae Flynn din Memphis.</p> <p>[...]</p> <p>Dar Flynn n-a avut niciodată altceva decât bani și pe ăștia i-a pierdut. Erau doar niște parveniți. [...]</p>

<p>but money and they lost that, they were nothing at all but fairly successful climbers. [...]</p> <p>Why, y'know ole Papa Flynn, he barely escaped doing time in the Federal pen [...], and as for Mae having been a cotton carnival queen, as they remind us so often, lest we forget, well, that's one honor that I don't envy her for! – Sit on a brass throne on a tacky float an' ride down Main Street, smilin', bowin', and blowin' kisses to all the trash on the street.</p>	<p>Și, știi, Papa Flynn a scăpat ca prin urechile acului de gherlă [...] iar Mae, o fi fost ea regina Carnavalului Bumbacului, cum ne împuie toată ziua urechile ca nu cumva să uităm, da' asta-i o cinste pe care n-o invidiez. Auzi, să stai cocoțată pe un tron de tinichea într-o rablă de camion și să străbați Strada Mare zâmbind, făcând temenele și bezele la toți derbedeii.</p>
---	---

Înlănțuirea narativă, cu valori predominant asociative, include în această secvență a intervenției conversaționale mișcări argumentative subtile de *contestare*, redată funcțional în traducere prin elemente jonctive ale coordonării adversative (*dar, da'*), asociate modalizatorilor gramaticali (precum prezumtivul din soluția „o fi fost”). Remarcăm, totuși, *efectele contextuale* pierdute prin omisiunea expresiei idiomatic care realizează prima dintre aceste mișcări: „I have a piece of Spanish news for Gooper”. *Conținutul presupozitional* al acestei expresii idiomatice inedite trimite la date contextuale ale culturii sursă: „from the unreliable journalism covering the Spanish-American War, a bit of hot gossip that may or may not be exaggerated and is passed off as true without examination for accuracy” (*www.urbandictionary.com*). Renunțând la nota meta-discursivă referitoare la subiectivitatea enunțării („din câte știu eu”, „din câte am aflat” în versiunea noastră), varianta de traducere a Antoanetei Ralian păstrează doar orientarea argumentativă a acestui enunț („Gooper își face iluzia că...” „**Dar** ...”).

Pe de altă parte, soluțiile traductive redau pertinent funcțiile conversaționale ale mărcilor discursive care intensifică *valoarea asociativă* a macro-actului de limbaj: printre echivalențele reușite remarcăm redarea mărcii pragmatice *why* prin conectorul transfrastic *și* (*Why, y'know – Și, știi...*) sau expansiunea construcției eliptice din ultima frază a intervenției, precedată de *pauză* și având un contur intonațional exclamativ („Sit on a brass throne”), al cărei conținut poate fi recuperat ca „Imagine how it is to sit on a brass throne...” – „Imaginează-ți cum e să stai pe un tron de tinichea”), prin inserția unei *secvențe de apel* cu funcție de intensificare a valorii de contestare („**Auzi**, să stai pe un tron de tinichea”).

Această ultimă strategie are, de altfel, un rol compensator, forța contestației din enunțul-sursă fiind amplificată de procedeele acumulării: parataxa și joncțiunea enumerativă asociate paralelismului sintactic (*on a brass throne on a tacky float*) sau aliterăției și asonanței (*smilin', bowin', and blowin'*) – procedeu a cărui echivalare inspirată impune o reconstrucție sintactică prin reformularea seriei verbale coordonate în două perechi: o pereche verbală („zâmbind și făcând”) și o pereche nominală, modulată semantic prin soluția plastică „temenele și bezele”).

În monologul altui personaj feminin din piesele lui Williams, efervescența narativă este, din nou, justificată de atitudini nostalgice. Legendara Amanda din *The Glass Menagerie* relatează secvențe din trecutul său de *Southern belle*, înlănțuind cu rapiditate propoziții independente scurte sau fraze cu construcții eliptice (elipsa de

subiect, semnalată prin subliniere) sau incidente. Soluțiile Andei Boldur ilustrează posibilitățile *echivalenței pragmatice prin reformulare sintactică*, concretizată în:

- expansiune propoziție – frază: „Wesley and Bates – pe unul îl chema Wesley și pe celălalt Bates”; „She married him on the rebound” – „Unde mai pui că se căsătorise cu ea mai mult de ochii lumii, fiindcă fusese refuzat de alta”;
- inserție compensatorie a unor *elemente pragmatice de tatonare*, cu rol de subliniere a continuității narative a textului și de „dramatizare” a narațiunii: „They shot it out” – „**Și ce crezi**, au tras unul într-altul...”; „She married him...” – „**Unde mai pui că se căsătorise...**”;
- transpunere a construcțiilor incidente în propoziții independente: „...that’s all” – „Asta zic și eu avere!”;
- segmentarea frazelor lungi: „married him on the rebound – never loved her” – „...fusese refuzat de alta. Nu, pe nevastă-sa n-a iubit-o niciodată”;
- coordonarea prin joncțiune a propozițiilor independente din textul-sursă, care stabilesc, la nivel textual, relații semantice de succesiune: „Bates was shot through the stomach. Died on the ambulance on his way to Memphis.” – „Bates s-a ales cu un glonte în burtă **și** a murit în ambulanță”.

Preocuparea traducătorului de a transpune construcția acumulativă a macroactului individual este evidentă și la nivelul interpretării funcțiilor discursive a jonctivelor coordonatoare: nuanța succesivă a conectorului transfrastic *and* (redată prin jonctivul temporal *apoi*), funcția conversațională a jonctivului adversativ *but*, în asociere cu un enunț exclamativ emfatic – cu rol de introducere a unei noi informații, prin antiteză (redată prin *procedeu de reliefare* suplimentar „**Dar uite că** l-am ales pe tatăl vostru”).

<p>TS3</p> <p>Amanda: There were the Cutrere brothers, Wesley and Bates. [...] They shot it out [...] Bates was shot through the stomach. <u>Died</u> on the ambulance on his way to Memphis. His widow was also well-provided for, <u>came</u> into eight or ten thousand acres, that's all. She married him on the rebound – never loved her – carried my picture on him the night he died!</p> <p>And there was that boy every girl in the Delta had set her cap for! That beautiful, brilliant young Fitzhugh boy...</p> <p>...</p> <p>And I could have been Mrs. Duncan J. Fitzugh, mind you! But – I picked your <i>father!</i></p>	<p>TT3 – Anda Boldur</p> <p>A: Și mai erau frații Cutrere, pe unul îl chema Wesley și pe celălalt Bates. [...] Și ce crezi, au tras unul într-altul cu pistolul [...]; Bates s-a ales cu un glonte în burtă și a murit în ambulanță. Și el și-a lăsat văduva cu o situație frumoasă: vreo opt sau zece mii de pogoane! Asta zic și eu avere! Unde mai pui că se căsătorise cu ea mai mult de ochii lumii, fiindcă fusese refuzat de alta. Nu, pe nevastă-sa n-a iubit-o niciodată – fotografia mea o avea la el în seara cînd a murit. Apoi, mai era un băiat: frumos, spiritual...ce tînăr minunat...se prăpădeau fetele după el...Îl chema Fritz-Ritz...</p> <p>Cînd te gîndești că aș fi putut fi doamna Duncan Fritz-Ritz!³ Dar uite că l-am ales pe tatăl vostru.</p>
---	--

³ Notăm percepția de către traducător a trăsăturii ludice a *caractonimului* Fitzugh și redarea sa relevantă prin soluția Fritz-Ritz: *efectele contextuale* sunt similare prin trimiterea implicită la sonoritățile limbii germane, sugestia comunicată receptorilor ambelor texte fiind că respectivul pretendent aparține unei respectabile familii de plantatori, din primele valuri de imigrație spre „tărâmul promis” al continentului american; soluția de traducere reține însă și opoziția ironică între atitudinea elogiatoare a personajului și cea depreciativă a arhi-enunțatorului (dramaturgul).

Analiza celor trei versiuni de traducere în limba română a monologurilor de tip „povestire” din piesele lui Tennessee Williams ne-a permis să observăm că strategiile traducerii directe sau ale echivalenței în redarea mijloacelor coordonării asigură discursului-țintă o *fluiditate narativă* similară cu cea a discursului-sursă. Efectele asociative și acumulative ale joncțiunii și parataxei copulative facilitează, în ambele texte dramatice implicate în traducere, mimarea spontaneității conversaționale prin sublinierea continuității discursive. Compensării și reformulării sintactice a valorilor semantice în cadrul raporturilor de coordonare (nuanțele de simultaneitate, efectul asociativ al seriilor enumerative sau descriptive) li se adaugă echivalențe expresive ale mărcilor discursive cu funcție de asociere: fundamentate de interpretări adecvate ale mișcărilor argumentative și ale procedurilor conversaționale realizate în textul-sursă, versiunile de traducere ale particulei multifuncționale *why* variază de la jonctivul interfrastic „și” la plasticul conector narativ „ce mai”. Traducerile corpusului selectat se remarcă, de asemenea, prin mijloace suplimentare de subliniere a continuității narative a unor secvențe dialogale originale: inserția de către traducător a unor elemente pragmatice de tatonare poate contribui la o redare pertinentă a efectelor de dramatizare a discursului produse în monologurile sursă.

Bibliografie

Corpus:

- Williams, Tennessee, 1978. *Teatru*, București, Editura Univers.
 Williams, Tennessee, 2000. *Plays 1937 – 1955*, New York, The Library of America.
 Williams, Tennessee, 2000. *Plays 1957 – 1980*, New York, The Library of America.
 Williams, Tennessee, 2010. *Un tramvai numit Dorință. Trandafirul tatuat. Pisica pe acoperișul fierbinte. Noaptea Iguanei*, traducere de Antoaneta Ralian, București, Art.

Lucrări de referință:

- Ardeleanu, Sanda-Maria, Raluca-Nicoleta Balașchi, Ioana-Crina Coroi, Nicoleta Loredana Moroșan, 2007. *Perspectives discursives: concepts et corpus*, Iași, Casa Editorială Demiurg.
 Coteanu, Ion, 1973. *Stilistica funcțională a limbii române*, București, Editura RSR.
 Griffin, Alice, 1995. *Understanding Tennessee Williams*, University of South Carolina Press.
 Ilescu Gheorghiu, Cătălina, 2009. *Traducerea textului dramatic. O abordare cognitivă*, Iași, Institutul European.
 Ionescu Ruxăndoiu, Liliana, 1991. *Narațiune și dialog în proza românească. Elemente de pragmatică a textului literar*, București, Editura Academiei Române.
 Kerbrat-Orecchioni, Catherine, 2010, *Les actes de langage dans le discours: théorie et fonctionnement*, Paris, Armand Collin.
 Levițchi, Leon, 2000 [1996] *Limba engleză - Manualul traducătorului*, București, Teora.
 Mișaș, Constantin, 1988. *Introducere în stilistica oralității*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.

Sproule, Kent Arthur, 1995. *Criteria for the effective translation of spoken discourse: the evidence from selected modern Spanish texts*, University of Glasgow.

Acknowledgement: *This paper was supported by the project „Sustainable performance in doctoral and post-doctoral research PERFORM” - Contract no. POSDRU/159/1.5/S/138963, project co-funded from European Social Fund through Sectorial Operational Program Human Resources 2007-2013.*